

HUMANITARINIAI MOKSLAI

HUMANITARIAN SCIENCES

Sporto mokslas / Sport Science

2023, Nr. 2(104), p. 82–91 / No. 2(104), pp. 82–91, 2023

Olimpinių vertybių ugdymo, kaip švietimo įvairovės skatinimo ikimokykliniame amžiuje, programos sklaida

Justyna Rožanovska¹, Vilija Gerasimovičienė²
Vilniaus kolegija¹, Mykolo Romerio universitetas²

Santrauka

Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos dokumentuose (2022) pabrėžiama svarba kurti tvarią ir prasmingą visuomenės ateitį, pradedant nuo mažens ugdyti savarankiškus, įsitraukusius ir atsakingus visuomenės narius, galinčius užtikrinti darnų ekonominių, socialinių tikslų įgyvendinimą. Todėl ieškoma būdų, kaip ugdymo(si) procesą padaryti patrauklesnį ir labiau įtraukiantį, kad galima būtų ugdyti fiziškai raštingus, aktyvius asmenis, maksimaliai išnaudojančius savo gebėjimus. Moksliskai įrodyta, kad fizinis aktyvumas prisideda prie normalaus vaikų augimo ir vystymosi, kuris svarbus žmogaus socialinei ir emocinei gerovei (Tucker et al., 2022). Šiuolaikinėje ugdymo aplinkoje šiam siekiui įgyvendinti tampa aktualus olimpinėmis vertybėmis grįstas ugdymas, kuris skatina fizinį aktyvumą visą gyvenimą, visuomenišką socialinį elgesį ir pagarbą kitiems (Tarptautinis olimpinis komitetas, 2017).

Šio tyrimo tikslas buvo atskleisti Olimpinių vertybių ugdymo programos integravimo į ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) procesą skatinančius ir sunkinančius veiksnius. Tyrime dalyvavo 104 Lietuvos ikimokyklinio ugdymo mokytojai, integruojantys Olimpinių vertybių ugdymo programą (OVUP, toliau – ir Programa). Kiekybiniam tyrimui atlikti buvo taikomas anketinės apklausos metodas. Statistinė duomenų analizė parodė, kad OVUP integravimo veiklos pradžia svyruoja tarp 2–6 metų laikotarpio. Nuo 2 iki 4 metų Programą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje integruoja 43 proc., iki 1 metų – 32 proc., o nuo 5 iki 6 metų – 25 proc. mokytojų. Daugiausia tarp ieškančiųjų būdų ugdomasias veiklas padaryti integruotesnes yra ikimokyklinio ugdymo mokytojai (46 proc.) ir fizinio ugdymo mokytojai (35 proc.). Nors atskleista, kad 56 proc. mokytojų jaučia bendraminčių kolegų palaikymo trūkumą ir 25 proc. tiriamųjų įvardijo laiko stoką, bet planuoja integruoti šią Programą ateityje. Iki šiol ikimokyklinio ugdymo įstaigose Programos integravimas vyksta fizinio aktyvumo renginių metu (31,7 proc.), fizinio ugdymo užsiėmimuose (28,7 proc.), bendrose ugdomosiose veiklose (16,8 proc.), įstaigų bendruomenių švenčių metu (12 proc.) bei kasdienėse grupių veiklose (10,8 proc.). 32 proc. mokytojų dažniausiai kelis kartus per savaitę, fizinio ugdymo užsiėmimų metu, vaikams akcentuoja pagrindines olimpines vertybes (tobulėjimas, pagalba, draugystė). Kartą per mėnesį pagrindines olimpines vertybes akcentuoja tuomet, kai numatyti fizinio aktyvumo (sporto) renginiai įstaigos mastu (32 proc.). Fizinio ugdymo mokytojai ne tik inicijuoja OVUP veiklas savo užsiėmimuose, bet ir yra atsakingi už OVUP įgyvendinimą (41 proc.). 30 proc. ugdymo įstaigų vadovų ar pavaduotojų ugdymui koordinuoja ir 14 proc. ikimokyklinio ugdymo mokytojų integruoja OVUP įgyvendinimą įstaigų veiklose. Tad galima teigti, kad didžiąja dalimi Lietuvos mokytojų OVUP integruoja pakankamai sėkmingai (68 proc.).

Raktažodžiai: olimpinis ugdymas, olimpinės vertybės, ikimokyklinis amžius, švietimas.

Įvadas

Svarbiausias kiekvienos visuomenės tikslas yra užauginti sveikus, stiprius, atsakingus, fiziškai aktyvius vaikus, o ikimokyklinis amžiaus tarpsnis yra geriausias laikas ugdyti savarankišką, kritiškai mąstančią ir kūrybingą asmenybę, taip pat padėti sveikos gyvensenos ir sveikatos pagrindus (Butkutė ir Židonienė, 2017). Tam būtina užtikrinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio dermę, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko patirtį, galias, ugdymo poreikius, vadovaujantis humanistinėmis,

demokratinėmis vertybėmis, užtikrinti palankias asmenybės raidos ir ugdymo(si) sąlygas. Šioms sąlygoms veikti Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse (2023) akcentuojamas ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę. Skatinama visapusiška vaiko fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos raida (IU programos gairės, 2023).

Šių dienų aktualijose vis daugiau diskutuojama apie integruoto ugdymo svarbą, pabrėžiant

išskirtines šio ugdymo(si) ypatybes, tokias kaip: visapusiškumas, prasmingumas ir darna. Tai pagrindžia integruoto ugdymo vientisumą, atsisakant suskirstymo į kelias tarpusavyje nesusijusias disciplinas. Integruojanti ugdymo ašis yra vaikas. Kadangi aplinka, elgesys, sukurtas mikroklimatas ir puoselėjamos vertybės yra esminiai ugdymo veiksniai, lemiantys jo būsimą sėkmę ugdymo įstaigose ir gyvenime, būtina kurti besivystančiam žmogui palankią aplinką (Šileikytė, 2023). Atnaujintoje Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje (2022) pabrėžiama svarbi ugdymo dalis – vaikų vertybinių nuostatų plėtojimas padedant jiems tapti smalsiems, pasitikintiems savimi, aktyviems, motyvuotiems, drąsiai įgyvendinantiems savo sumanymus, kūrybiškiems, savarankiškiems, atsakingiems. Tačiau, remiantis moksliniais vaikų fizinio aktyvumo stebėsenos tyrimais, Lietuvos vaikų ir jaunimo fizinio aktyvumo ataskaita, vaikams augant ir bręstant sparčiai mažėja jų fizinis aktyvumas, vaikų laisvalaikio leidimo būdais tapo televizija, kompiuteriniai žaidimai, formuojantys sėslesnį gyvenimo būdą, turintį neigiamos įtakos vaikų sveikatai (Emeljanovas ir Šukys, 2022; Žaltauskė, 2017). Nustatyta, kad ikimokyklinio amžiaus vaikai, kurie ilgiau praleisdavo prie išmaniųjų įrenginių, pasižymėjo mažesne savireguliacija ir didesnėmis elgesio problemomis. Sumažėjus vaikų savarankiškumo, kalbinių ir jausmų pažinimo gebėjimams iš dalies sutriko ir vaikų sklandus fizinės raidos vystymasis (Jusienė et al., 2022).

Pagal PSO rekomendacijas, Lietuva iki šiol priskiriama prie šalių, kuriose gyventojų fizinio aktyvumo skatinimas nėra laikomas prioritetine sritimi. Viena priežasčių – Lietuvoje valstybiniu lygmeniu ligi šiol nėra įtvirtintų šios srities nuostatų ar valstybės finansuojamų ilgalaikių programų, fizinio raštingumo gairių modelis Lietuvoje dar tik kuriamas (Emeljanovas, Šukys ir Gruodytė-Ruočienė, 2022; LTOK, 2021). Šių programų ar gairių įtvirtinimas galėtų tapti svaria atrama fizinio aktyvumo propaguotojams.

Vadovaujantis teigiamu požiūriu į vaiką, vaiko raidą, poreikius, būtinas ir teigiamas vertybinis ugdymas, kuris galėtų atlikti svarbų vaidmenį ugdant ir skleidžiant moralines vertybes (IU programos gairės, 2023; Olimpiniis kultūros ir paveldo fondas, 2017). Nuo 2000 m. Tarptautinis olimpinis komitetas (TOK) siekė aktyvinti olimpinį judėjimą, stiprinant olimpinio švietimo iniciatyvas, taip prisidedant prie

geresnio pasaulio kūrimo ir darnaus žmonijos vystymosi. 2007 m. pradėjo įgyvendinti Olimpinių vertybių ugdymo programą (OVUP), parengę vertybių ugdymo pagrindų rinkinius, pabrėždami olimpizmo ugdymo temų sklaidos naudą ir lankstų pritaikomumą įvairiose švietimo programose (Binder, 2007; IOC, 2021). Remiantis iki šiol aktualiomis švietėjiškomis olimpinio ugdymo vertybėmis – sporto ir fizinio aktyvumo teikiamu džiaugsmu, kilniu elgesiu, pagarba kitiems, tobulumo siekimu, kūno, valios ir proto darna, ugdymosi rezultatai gerėja daugelyje sričių (Olimpinis kultūros ir paveldo fondas, 2017). Tai pasireiškia ir ikimokyklinio ugdymo turinyje. Savo turiniu ir ugdymo priemonėmis patraukli Programa siūlo įvairius vertinimo metodus, veiklos planavimo ir novatoriškų mokymo metodų derinimą (Tarptautinis olimpinis komitetas, 2017). TOK Olimpiniio švietimo komisijos pirmininkas B. Maisteris (2017) patvirtina, kad OVUP pagrindą sudaro aktyvaus patirtinio mokymosi filosofija, plėtojanti holistinį požiūrį į fizinio raštingumo ugdymą. Dėl šios priežasties OVUP laikoma svarbia daugelyje šalių ir daro vis didesnę įtaką pasauliniam švietimui, nes Programos integravimas į ugdomasias veiklas ugdo vaikų gyvenimiškus įgūdžius, olimpines bei bendražmogiškas vertybes, skatina fizinį aktyvumą visą gyvenimą (Tarptautinis olimpinis komitetas, 2017).

Daugelis Lietuvos ir užsienio mokslininkų išsamiai analizavo olimpinio ugdymo problemas (Birontienė ir Budreikaitė, 2013; Столяров, 2009; Bakhtiyarova et al., 2020; Сосуновский et al., 2022), mokinių požiūrį į kilnų elgesį sporte (Karoblis et al., 2009; Kaškevičiūtė ir Šarkauskienė, 2018), bendražmogiškųjų vertybių ir socialinių dorybių svarbą jaunimo ugdyme (Šukys ir Majauskienė, 2012; Motiejūnaitė, 2016; Rychtecky, 2017). Tačiau daugiausia Lietuvos moksliniuose darbuose buvo nagrinėtos olimpinių vertybių ugdymo(si) galimybes bendrojo ugdymo mokyklose (Žilionytė ir Poteliūnienė, 2012), vertybių vaidmuo formuojant ir lemiant suaugusių žmonių požiūrį bei elgesį (Budreikaitė, Kontautienė ir Kržanavičius, 2022). Analizuojant olimpinio ugdymo problemas moksliniuose tyrimuose labiau orientuojamasi į vyresnio amžiaus mokinius, atskleidžiant, kaip jie suvokia olimpines vertybes ir kaip sekasi jas taikyti savo veikloje. Vis dėlto mokslinėje literatūroje pasigendama tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjamos OVUP integravimo prielaidos į ikimokyklinio amžiaus

vaikų ugdymo(si) procesą, didinant sėkmingą Programos realizavimą bei sklandą ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo tikslas – atskleisti Olimpinių vertybių ugdymo programos integravimo į ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) procesą skatinančius ir sunkinančius veiksnius.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) veiklų formas Olimpinių vertybių ugdymo programos kontekste;

2. Ištirti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) procesą skatinančius ir sunkinančius veiksnius, integruojant Olimpinių vertybių ugdymo programą.

Tyrimų metodai ir organizavimas

Tyrimo imtis

Tyrimui įgyvendinti buvo kreiptasi į OVUP įgyvendinančius, sertifikuotus, Lietuvos tautinio olimpinio komiteto (LTOK) Olimpinio švietimo direkcijos apmokytus mokymų vadovus, dirbančius įvairiuose Lietuvos miestuose bei rajonuose. 2023 m. balandžio–gegužės mėn. buvo atliktas kiekybinis tyrimas, taikytas anketų metodas. Renkant tyrimo duomenis buvo sukurta elektroninė anketa *Google* formoje ir nuoroda į anketą išsiųsta elektroniniais paštais ikimokyklinio ugdymo mokytojams.

Tiriamąją imtį sudarė Lietuvos ikimokyklinio ugdymo mokytojai ($n = 104$), integruojantys OVUP.

Tyrimo priemonės ir procedūros

Kiekybiniam tyrimui atlikti buvo taikomas anketinės apklausos metodas, remiantis K. Kardelio (2016) taisyklėmis ir principais. Klausimynas sudarytas tyrimo tikslo, uždavinių ir teorinėje darbo dalyje atliktos literatūros analizės pagrindu. Anketinė apklausa turi įžanginę, pagrindinę ir baigiamąją dalis. Įžanginėje dalyje respondentams nurodoma, kas atlieka tyrimą, iš kokios mokslo įstaigos, pagal kokią programą studijuojama, paaiškinama, koku tikslu atliekamas tyrimas, akcentuojamas tyrimo anonimiškumas, pateikiama klausimyno užpildymo

instrukcija. Pagrindinėje dalyje naudojami pusiau uždari klausimai. Apklausos dalyviui paliekama teisė įrašyti savo nuomonę vienu ar kitu klausimu, arba pasirinkti jo požiūrį labiausiai atitinkantį atsakymą. Baigiamojoje dalyje pateikiamas atvirasis klausimas mokytojams, padėkojama už atsakymus ir skirtą laiką pildant anketą. Klausimyną sudarė 18 uždarojo ir atvirojo tipo klausimų. Anketų metodu tirtas ikimokyklinio ugdymo mokytojų požiūris, siekiant atskleisti OVUP realizavimą skatinančius ir sunkinančius veiksnius. Taip pat tirta, kokias priemones siūlo naudoti ir naudoja mokytojai, didinant sėkmingą Programos įgyvendinimą bei kaip jie patys vertina OVUP veiksmingumą savo ugdymo įstaigoje.

Duomenų analizė

Duomenų analizei taikyti skaičiuotas atsakymų į anketų klausimus bei teiginius procentinis dažnis. Statistinei duomenų analizei naudota *IBM SPSS Statistics 23 programa*. Diagramoms sudaryti buvo pasirinkta *Microsoft Office Excel 2016 programa*. Darbe statistiniam skirtumų patikimumui nustatyti naudotas (Chi kvadrato) testas, atsižvelgiant ($p < 0,05$) kaip statistiškai reikšmingas. Susisteminta informacija pateikiama diagramose ir lentelėse.

Tyrimo rezultatai

1 lentelėje pristatomi OVUP leidiniai ir jų pritaikomumas ugdymo įstaigose. TOK (2017), siekdamas sujungti teorinius OVUP aspektus su praktinėmis veiklomis, pripažįstantis fizinio aktyvumo naudą visapusiškam vaiko asmenybės vystymuisi, išleido tris mokomosios medžiagos leidinius, skirtus dar labiau įkvėpti mokytojus, kurie sistemingai skatintų vaikų fizinį aktyvumą visą gyvenimą, propaguoti olimpines vertybes orientuotą ugdymą per švietimą, menines veiklas ir sportą, įgyjant socialinių, pažintinių ir fizinį raštingumą įtvirtinančių kompetencijų, teikiančių džiaugsmą ir naudą sveikatai.

OVUP leidiniai (šaltinis: Tarptautinis olimpinis komitetas, 2017)

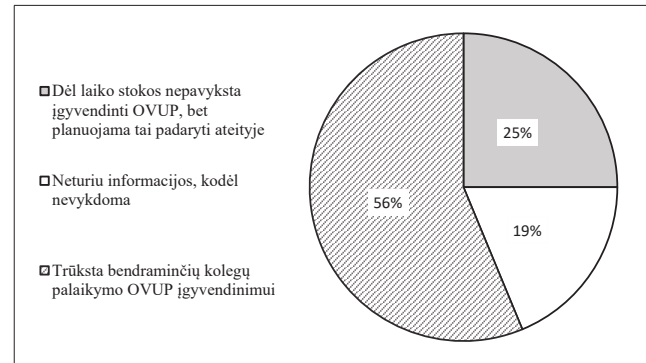
<i>Olimpinių vertybių ugdymo pagrindai: aktyvia fizine veikla pagrįsta programa</i>	Pagrindinis šaltinis ir žinių bazė, skirta pristatyti OVUP. Šią programą sudaro keturi skyriai: <i>pirmame</i> – „Įvadas į olimpinių vertybių ugdymą“ pagrindiniai olimpizmo principai ir ugdymo temos. <i>Antrame skyriuje</i> – pristatyti pagrindiniai olimpinių žaidynių elementai – simboliai, ceremonijos, susiejant juos su vertybėmis pagrįsto ugdymo galimybės. <i>Trečiame skyriuje</i> – pateikta, kaip olimpinis judėjimas prisitaiko prie galimybių ir iššūkių, aptarta olimpizmo ugdymo temų svarba vaikams ir jaunimui, kurie gyvena šiuolaikiniame, pilname iššūkių, pasaulyje.
<i>Ugdytojo knyga: Kaip įgyvendinti OVUP? Praktinis olimpinių vertybių vadovas</i>	Praktiniame vadove pateiktos XXI amžiaus mokymo(si) strategijos ir besimokančiųjų kompetencijos, reikalingos sėkmingam OVUP įgyvendinimui. Taip pat aptartos įvairios pedagoginės strategijos ir praktiniai OVUP įgyvendinimo būdai.
<i>Veiklos aprašų knyga: užduotys, padedančios ugdyti olimpinės vertybes</i>	Gairės, skirtos praktinėms užduotims, orientuotoms į olimpinės temas, simboliams pažinti ir tradicijoms atskleisti. Veiklos aprašai suteikia galimybę lengviau įsisavinti pateiktą medžiagą, išmėginant įvairias kūrybingumą ir mąstymą skatinančias veiklas. Visos pateiktos veiklos yra diferencijuotos, kad atlieptų įvairaus amžiaus vaikų poreikius ir gebėjimus, siekiant skatinti vaikų kūrybiškumą, problemų sprendimą, bendradarbiavimą ir fizinį raštingumą. Praktines veiklas galima organizuoti pagal skirtingų amžiaus grupių vystymosi galimybes.

Pirmieji žmogaus santykiai su aplinkos veiksniais ir sąlygomis susiformuoja vaikystėje. Mokytojams tampa labai svarbu nuo pat mažens nukreipti vaiką į kuo platesnį vertybių akiratį, siekiant padėti atrasti, suprasti, įtraukti į aktyvią organizuotą veiklą bei realizuoti bendražmogiškas, universalias vertybes savo gyvenime (Baležentienė ir Bagdonas, 2022; Poteliūnienė ir Žilionytė, 2013).

Siekiant atskleisti ikimokyklinėse ugdymo įstaigose dirbančių mokytojų, ieškančių naujoviškų, netradicinių ugdymo formų ir programų, tokių kaip OVUP, darbo stažą, 45 proc. tiriamųjų nurodė dirbantys daugiau nei 10 metų, 26 proc. pažymėjo dirbantys nuo 2 iki 5 metų, 17 proc. tiriamųjų darbo stažas siekia nuo 6 iki 9 metų, mažiau nei 2 metus yra išdirbę 12 proc. mokytojų. Dauguma, 82 proc., respondentų – miestuose dirbantys mokytojai, 17 proc. dirbantys rajonuose.

Anketinės apklausos rezultatai parodė, kad mokytojų pareigos, ieškančių būdų ugdomasias veiklas padaryti įdomesnes, yra: ikimokyklinio ugdymo mokytojai (46 proc.), fizinio ugdymo mokytojai (35 proc.), priešmokyklinio ugdymo mokytojai (13 proc.). 5 proc. direktoriaus pavaduotojų ugdymui taip pat domisi OVUP, rodydami savo iniciatyvą padėti mokytojams ugdymo turinį organizuoti integruotai. Fizinio ugdymo mokytojai ne tik inicijuoja OVUP veiklas savo užsiėmimuose, bet ir yra atsakingi už OVUP įgyvendinimą (41 proc.). 30 proc. ugdymo įstaigų vadovų ar pavaduotojų ugdymui koordinuoja OVUP integravimą įstaigų veiklose. Kiek mažiau už OVUP integravimą atsakingi ikimokyklinio ugdymo (14 proc.) ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai (6 proc.). 9 proc. respondentų nurodė, kad tokio asmens jų ugdymo įstaigoje nėra.

1 pav. išryškėja priežastys, kodėl mokytojams, dalyvavusiems OVUP mokymuose, kuriuose jie įgijo bazinių žinių apie programos skaidą ir turinio įgyvendinimą, nepavyksta programos integruoti ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. 56 proc. mokytojų jaučia bendraminčių kolegų palaikymo trūkumą. Nors 25 proc. tiriamųjų įvardija laiko stoką, bet planuoja integruoti programą ateityje. 19 proc. respondentų neturi informacijos, kodėl jų įstaigoje nevykdoma OVUP.

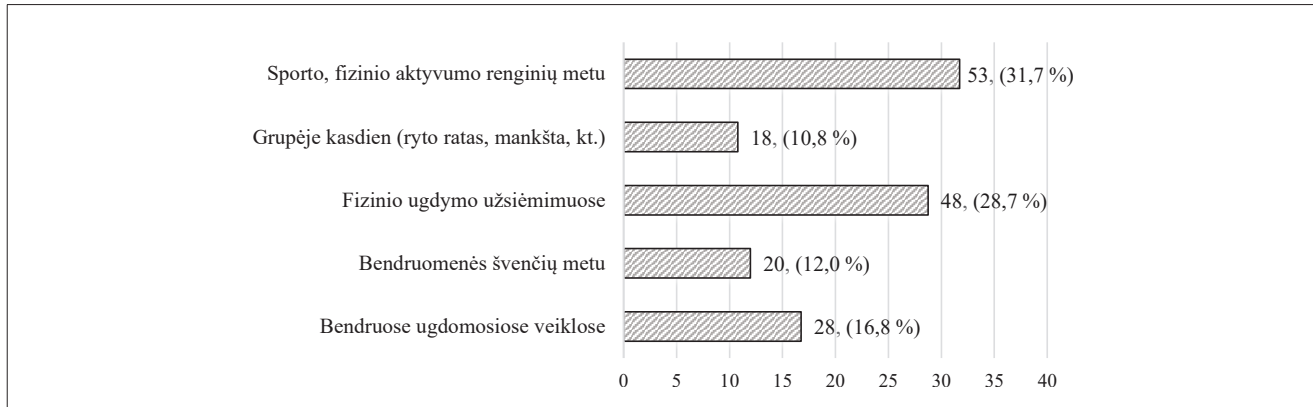
1 pav. Priežastys, dėl kurių neintegruojama OVUP ugdymo įstaigoje (proc.)

OVUP integravimo veiklos pradžia svyruoja tarp 2–6 m. laikotarpio. Nuo 2 iki 4 m. Programą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje integruoja 43 proc., iki 1 m. – 32 proc., o nuo 5 iki 6 m. – 25 proc. mokytojų.

Remiantis Ukrainos mokslininkų (Galan et al., 2021) tyrimais, dažniausiai naudojamos OVUP veiklos sritys: protmūšių tipo žaidimai, teminiai festivaliai, konkursai ir renginiai, pamokos apie olimpizmą. Visos šios veiklos skatina ugdymo programos įsisavinimą, padidėjusį fizinį aktyvumą ir bendrą vaikų asmenybės brandą (Galan et al., 2021). 2 pav. pateikiamos veiklos, kuriose OVUP

integruojama Lietuvoje. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose integravimas vyksta sporto, fizinio aktyvumo renginių metu (31,7 proc.), fizinio ugdymo užsiėmimuose (28,7 proc.), bendrose ugdomosiose

veiklose (16,8 proc.). 12 proc. respondentų nurodė OVUP integravimą įstaigų bendruomenių švenčių metu bei kasdienėse grupių veiklose (10,8 proc.).

2 pav. Veiklos, kuriose integruojama OVUP (proc.)

Anketinės apklausos rezultatai išskyrė veiklų (renginių) organizavimo formas, kuriose integruojama OVUP: sporto šventės, sporto pramogos ugdymo įstaigoje (27,3 proc.), projektai, susiję su OVUP (18,5 proc.), įvairių sporto rungčių žaidynės (14,5 proc.). Tokie masiniai, įtraukūs renginiai kaip „Olimpinė diena“ (11,5 proc.), „Olimpiniai festivaliai“ (10,6 proc.) ir susitikimai su aukšto meistriskumo sportininkais (7,9 proc.). Taip pat mokytojai taiko OVUP veiklas kaip atskirą ugdomąjį užsiėmimą, vyksta pasirinktinis mokytojų inicijuotas Programos veiklų integravimas į trumpalaikius, ilgalaikius ugdymo(si) planus, programas tam tikram laikotarpiui (pavyzdžiui, per vykstančius čempionatus, olimpinės žaidynes, sekant sportininkų pasiekimus ir laikant juos įkvėpiančiais pavyzdžiais); Programos įgyvendinimas, pasitelkiant projektais grįstas ugdymo(si) formas: veikiant grupėmis, komandomis, keliant diskusijas, taikant kontekstus, pagal iki(dalykines) sritis, panaudojant olimpizmo ugdymo temas. Remiantis gautais duomenimis, galima teigti, kad dauguma respondentų savo pasirengimą integruoti OVUP į vaikų ugdomąsias veiklas įvertino esantys pasirengę (55 proc.), nepakankamai pasirengę – 38 proc. Silpnai pasirengusiais įsivardijo vos 6 proc. respondentų.

Vertybių ugdymo svarbą moksliniuose tyrimuose pabrėžė E. Martišauskienė ir S. Vaičekauskienė (2015), H. Davidovas (2021), akcentuodami,

kad tai tapo reikšmingu pamatu vaiko ugdymo(si) ir vystymosi procese, siekiant vertybėmis paremtu ugdymu užauginti atsakingą visuomenės narį. Analizuojant anketinės apklausos rezultatus atskleista, kad 32 proc. mokytojų dažniausiai kelis kartus per savaitę, fizinio ugdymo užsiėmimų metu, vaikams akcentuoja pagrindines olimpinės vertybes (tobulėjimą, pagarbą, draugystę). Kartą per mėnesį pagrindines olimpinės vertybes akcentuoja tuomet, kai numatyti fizinio aktyvumo (sporto) renginiai įstaigos mastu (32 proc.). 16 proc. respondentų nurodė aptariantys olimpinės vertybes grupės veiklose kartą per savaitę.

2 lentelėje pateikti duomenys apie OVUP skatinančius veiksniai. Nustatyta, kad integruojant Programą vaikai aktyviai žaidžia, sportuodami labiau laikosi žaidimo taisyklių ir įvairių susitarimų (80,9 proc.), taip pat vaikai tapo draugiškesni vienas kitam (75 proc.). Taikant OVUP vaikų ugdymo(si) procese sudaromos geresnės sąlygos ugdyti vaikų bendražmogiškas vertybes ir vadovautis jomis kasdieniame gyvenime (69,1 proc.). 66,2 proc. tiriamųjų nuomone, vaikai tapo drąsesni išbandydami naujus dalykus, ne tik tolerantiškesni vienas kito atžvilgiu, pagerėjo jų socializacija bei komunikacija (54,4 proc.). Respondentai iš dalies sutiko, kad vaikai suprato garbingo, kilnaus žaidimo svarbą (52,9 proc.), atkakliai siekia užsibrėžto tikslo (50 proc.).

2 lentelė

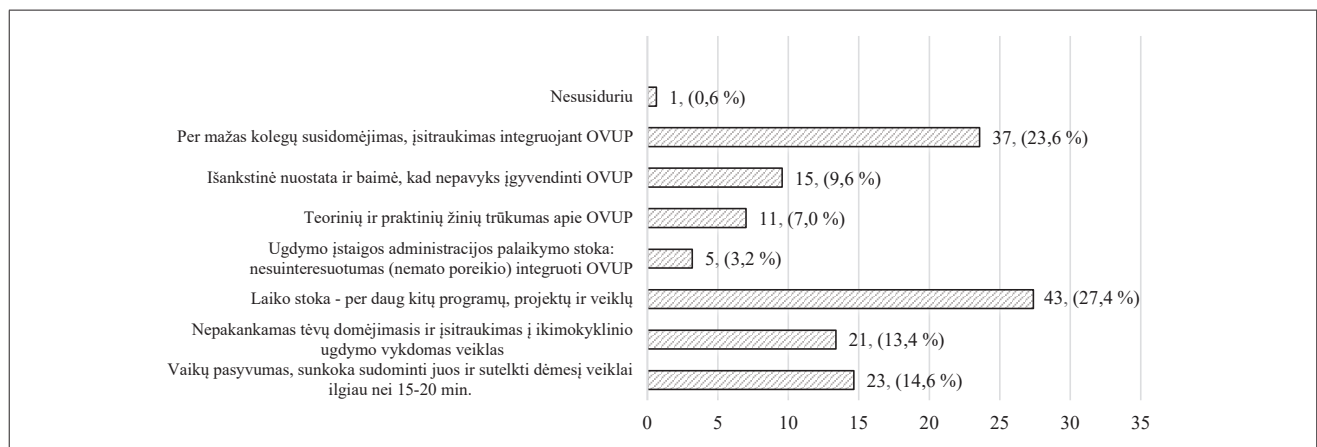
OVUP integravimo poveikis vaikų ugdymo(si) procese (proc.)

Teiginiai	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	p
	(proc.)			
Vaikai tapo tolerantiškesni vienas kito atžvilgiu	54,4	45,6	–	p < 0,05
Vaikai tapo pagarbesni vienas kitam	55,9	44,1	–	p < 0,05
Vaikai aktyviai žaidžiant, sportuojant labiau laikosi žaidimo taisyklių ir įvairių susitarimų	80,9	19,1	--	p < 0,05
Vaikai tapo draugiškesni vienas kitam	75	25	1,5	p < 0,05
Vaikai tapo drąsesni išbandydami naujus dalykus bei laikydamiesi savo įsitikinimų	66,2	32,4	4,4	p < 0,05
Vaikai suprato garbingo, kilnaus žaidimo svarbą	42,6	52,9	–	p < 0,05
Vaikai atkakliai siekia užsibrėžto tikslo	50	50	5,9	p < 0,05
Vaikai žino olimpinės vertybes	55,9	38,2	–	p < 0,05
Sudaromos geresnės sąlygos ugdyti vaikų bendražmogiškas vertybes ir vadovautis jomis kasdieniame gyvenime	69,1	29,4	–	p < 0,05
Pagerėjo vaikų socializacija ir komunikacija	54,4	45,6	1,5	p < 0,05

Vertinant programos integravimo ugdymo įstaigoje edukacinius veiksmus nustatyta, kad 68 proc. mokytojų patvirtina pakankamai sėkmingą OVUP integravimą. 18 proc. jų Programą integruoja patenkinamai. Kaip labai sėkmingą OVUP integravimą vertina 13 proc. tiriamųjų.

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti pagrindinius iššūkius, su kuriais tenka susidurti mokytojams, integruojant OVUP. 3 pav. pateikiami OVUP sunkinantys veiksniai. Tai yra laiko stoka – vykdoma per daug kitų programų, projektų (27,4 proc.), taip pat per mažas kolegų susidomėjimas, įsitraukimas

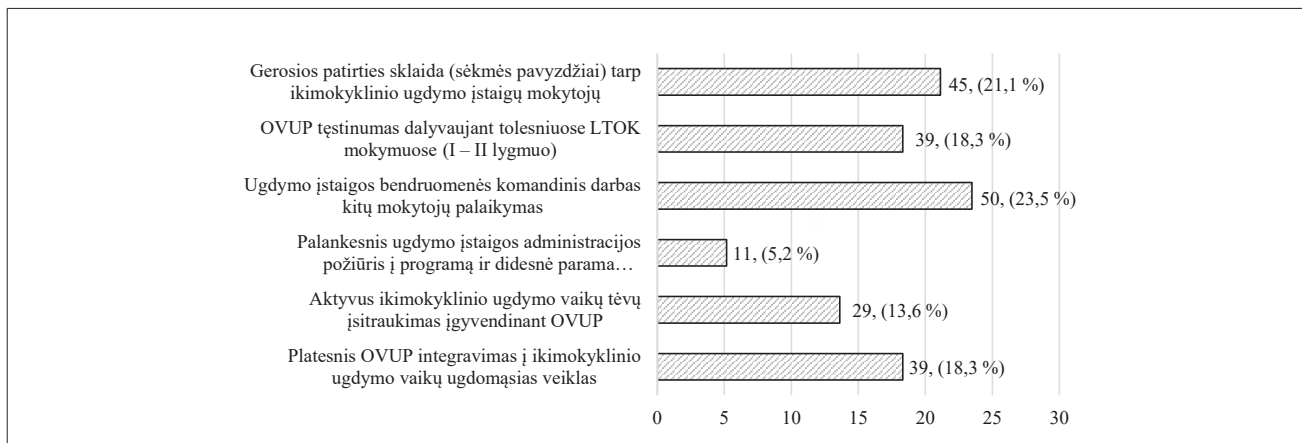
integruojant OVUP (23,6 proc.), vaikų pasyvumas, kai sunkoka juos sudominti, sutelkti dėmesį į veiklą (14,6 proc.), 13,4 proc. tiriamųjų nurodė nepakankamą tėvų domėjimąsi ir įsitraukimą į ikimokyklinio ugdymo vykdomas veiklas. Kiek mažesnėmis priežastimis tiriamieji išskyrė išankstinę nuostatą ir baimę, kad nepavyks įgyvendinti Programą (9,6 proc.), teorinių ir praktinių žinių trūkumą apie Programą (7 proc.), ugdymo įstaigos administracijos palaikymo stoką: nesuinteresuotumas integruoti OVUP (3,2 proc.).

3 pav. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų iššūkiai integruojant OVUP (proc.)

4 pav. pateikti tyrimo duomenys išryškino prielaidas, kurios padidintų sėkmingą OVUP integravimą į vaikų ugdymo(si) procesą. Svarbiais veiksniais mokytojai pažymėjo ugdymo įstaigos bendruomenės komandinį darbą ir kitų mokytojų palaikymą (23,5 proc.), gerosios patirties sklaidą

(sėkmės pavyzdžiai) tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojų (21,1 proc.). Platesnio OVUP integravimo į ikimokyklinio ugdymo vaikų ugdomasias veiklas (18,3 proc) poreikį ir tęstinumą dalyvaujant tolesniuose LTOK mokymuose (I–II lygmuo) (18,3 proc.).

4 pav. Kokybiškesnio OVUP integravimo į IU vaikų ugdymo(si) procesą galimybes (proc.)

Siekiant užtikrinti sėkmingesnę OVUP integravimą į ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) procesą, mokytojai teikia siūlymus, kurie atskleisti 3 lentelėje.

3 lentelė

Mokytojų pasiūlymai sėkmingesniai OVUP integravimui

Mokytojų pasiūlymai
„Ieškoti paramos, palaikymo tarp tėvų bendruomenės narių, besidominčių sportu, aktyviai sportuojančių ir žinomų sportininkų, kurie galėtų būti įstaigos sėkmingesnio OVUP įgyvendinimo ambasadoriais, sutikdami papasakoti, kas juos atvedė į sportą, kas motyvuoja sportuoti ir kodėl vaikams svarbu sportuoti.“
„Dar plačiau OVUP pristatyti visoje Lietuvoje, nes tai vertinga programa. Ji susideda iš kvalifikuotų mokymų vadovų vedamų mokymų su leidiniais ir tolesnėmis programos integravimo galimybėmis, per organizuojamus kelių lygmenų mokymus.“
„Siūlau OVUP programos galimybes pristatyti ir tėvams, kad sužinotų, kaip įdomiai dirbama su jų vaikais, taip pat, kad patys išbandytų smagias aktyvias veiklas, remiantis OVUP turiniu, pvz., šeimos švenčių, tėvų susirinkimų metu.“
„Ši programa turėtų būti įtraukta į darželių Sveikatingumo grupes, pvz.: Sveikatos saugojimo ir stiprinimo programų gaires, taip pat tam tikros aktualios temos gali būti įstaigos mėnesio veiklos priemonių plano dalimi.“
„Galimybės iš LTOK pakviesti aukšto meistriškumo sportininkus į darželius, kad gyvai pravestų fizinio aktyvumo veiklas ir papasakotų savo sėkmės sporte istorijas vaikams, mokytojams.“
„Programoje dalyvaujančių organizacijų, ugdymo įstaigų geroji patirties sklaida, sėkmingai vykdančių programą ilgiau nei metus.“
„Nebijoti išbandyti šią programą ne tik fizinio ugdymo veiklose, bet integruoti ir į IU ir priešmokyklinio ugdymo programas.“
„Daugiau sportinių projektų, dažniau OVUP apmokymų, į apmokymus įtraukti ne tik mokytojus, bet ir administraciją bei tėvus.“
„Olimpinių vertybių ugdymo programos turinio įtraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklas, metinius planus.“
„Teoriją pateikti praktiškai, daugiau praktikos, prioritetą turi būti vaikas, o ne programa.“
„Manau integravimas turėtų pasikeisti į OVUP programos vykdymą, įgyvendinimą.“
„Daugiau praktinių mokymų, kad juose galėtų sudalyvauti kuo daugiau kolegų.“
„Parengti daugiau olimpinių žaidimų, mankštų, veiklų, užduočių.“
„Detalesnis programos sudarymas jaunesniems nei 5 m. vaikams.“

Tyrimo rezultatų aptarimas

Apibendrinant gautus tyrimo duomenis galima teigti, kad aktyviausi, ieškantys netradicinių ugdymo formų yra ikimokyklinio ir fizinio ugdymo mokytojai, dirbantys mieste, kurių darbo stažas siekia daugiau nei 10 metų. Analizuojant edukacinės aplinkos, kurioje vykdoma programa, veiksnius, nustatyta, kad dažniausiai už OVUP integravimą įstaigoje yra atsakingas fizinio ugdymo mokytojas ir ugdymo įstaigos vadovas ar pavaduotojas ugdymui. Tyrimas atskleidė, kad OVUP vykdančios mokytojai dažniausiai programą integruoja į fizinio aktyvumo renginius, fizinio ugdymo užsiėmimus, taip pat į bendras ugdomąsias veiklas bendruomenės švenčių metu bei į kasdienes grupių mankštas. Mokytojai Programos turinį taip pat integruoja į sporto šventes, sporto pramogas, organizuojant susitikimus su aukšto meistriškumo sportininkais. Taiko OVUP veiklas kaip atskirą ugdomąjį užsiėmimą, vyksta mokytojų inicijuotas OVUP veiklų integravimas į trumpalaikius, ilgalaikius ugdymo(si) planus ar programas tam tikram laikotarpiui (pavyzdžiui, per vykstančius čempionatus, olimpines žaidynes, sekant sportininkų pasiekimus ir laikant juos įkvėpiančiais pavyzdžiais). OVUP įgyvendinimui pasitelkiamos projektai grįstos ugdymo(si) formos: veikiant grupėmis, komandomis, keliant diskusijas, taikant kontekstus, pagal iki(dalykines) sritis, panaudojant olimpizmo ugdymo temas.

Tyrimo duomenimis, mokytojai vaikams apie olimpinių vertybių laikymosi svarbą gyvenime akcentuoja dažniausiai kelis kartus į savaitę fizinio ugdymo užsiėmimų metu arba kartą į mėnesį, kai numatyti fizinio aktyvumo (sporto) renginiai įstaigos mastu. Teigiami programos realizavimo bruožai ir programos integravimą skatinantys veiksniai

atsispindi ikimokyklinio amžiaus vaikų elgesyje: vaikai aktyviai žaisdami pradėjo labiau laikytis žaidimo taisyklių ir įvairių susitarimų, tapo draugiškesni, tolerantiškesni, pagarbesni vienas kito atžvilgiu, pagerėjo vaikų socializacija, komunikacija. Remiantis tyrimo rezultatais, taikant OVUP turinį į vaikų ugdomasias veiklas sudaromos geresnės sąlygos ugdyti vaikų bendražmogiškas vertybes ir vadovautis jomis kasdieniniame gyvenime. Nors vyrauja mokytojų nuomonė, kad ne visada pavyksta integruoti OVUP dėl trūkstamo bendraminčių kolegų palaikymo, trečdalis tiriamųjų įvardija laiko stoką, bet planuoja integruoti programą ateityje. Taip pat tyrimas išryškino mokytojų rekomendacijas sėkmingesnėms Programos integravimo galimybėms į vaikų ugdymo(si) procesą: būtinas ugdymo įstaigos bendruomenės komandinis darbas ir kitų mokytojų palaikymas, gerosios patirties sklaida (sėkmės pavyzdžiai) tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojų, platesnis OVUP integravimas į ikimokyklinio ugdymo vaikų ugdomasias veiklas, OVUP tęstinumas dalyvaujant tolesniuose LTOK mokymuose (I–II lygmuo).

Išvados

1. Išnagrinėjus ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) veiklų formas OVUP kontekste nustatyta, kad mokytojai siekdami plėtoti vaikų socialinę, emocinę, kognityvinę sritis bei ugdyti bendražmogiškas ir olimpines vertybes dažniausiai programą integruoja fizinio aktyvumo renginių metu, fizinio ugdymo užsiėmimuose, bendrose ugdomosiose veiklose, bendruomenės švenčių metu bei grupėje kasdien. Programa integruojama ir sporto švenčių, sporto pramogų ugdymo įstaigoje metu, organizuojant susitikimus su aukšto meistriškumo sportininkais. Mokytojai taiko OVUP veiklas kaip atskirą ugdomąjį užsiėmimą, vyksta mokytojų inicijuotas OVUP veiklų integravimas į trumpalaikius, ilgalaikius ugdymo(si) planus tam tikram laikotarpiui (pvz., vykstant olimpinėms žaidynėms, sekami sportininkų pasiekimai, laikant juos įkvepiančiais pavyzdžiais). Pasitelkiamos projektai grįstos ugdymo(si) formos: veikiant grupėse, komandose, keliant diskusijas, taikant kontekstus, pagal iki(dalykines) sritis, panaudojant olimpizmo ugdymo temas.

2. Integruojant OVUP ištirti skatinantys ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) procesą veiksniai: pagerėjo ikimokyklinio amžiaus vaikų elgesys,

tapo sklandesnė jų socializacija, komunikacija, nes taikant OVUP turinį į vaikų ugdomasias veiklas buvo sudarytos geresnės sąlygos ugdyti vaikų vertybinę pagrindą ir vadovautis olimpinėmis vertybėmis kasdieniame gyvenime. Ištirti ir OVUP integravimą sunkinantys veiksniai: per mažas kitų ikimokyklinės įstaigos kolegų susidomėjimas, išitraukimas integruojant OVUP; dažnai jaučiama mokytojų laiko stoka dėl intensyvumo vykdant daug kitų programų; vaikų pasyvumas; nepakankamas tėvų aktyvumas ir išitraukimas į ikimokyklinio ugdymo vykdomas veiklas; mokytojų išankstinė nuostata ir baimė dėl papildomos veiklos; teorinių ir praktinių žinių trūkumas apie programą.

LITERATŪRA

1. Bakhtiyarova, S., Murzakhmetov, Y., Kashkynbai, K., Sundetov, M. ir Kalbekovich Kuderiyev, Z., (2020). Olympic education as one of the priority areas of physical education and sports specialists. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(1), 273–279. doi: 10.7752/jpes.2020.01037
2. Baležentienė, G. ir Bagdonas, A. (2022). Ikimokyklinio amžiaus vaikų dorovinių vertybių ugdymo(si) būdai šeimoje. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, 18(1), 85–93.
3. Binder, D. (2007). Teaching values: An Olympic education toolkit. IOC. IOC. (2019). *Olympic Charter*. Prieiga internetu: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf>.
4. Birontienė, Z. ir Budreikaitė, A. (2013). Olimpino ugdymo programų kūrimas ir realizavimas Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose. *Sporto mokslas*, 74(4), 35–44.
5. Budreikaitė, A., Kontautienė, V. ir Kržanavičius, E. (2022). Sportuojančių ir nespportuojančių mokinių požiūris į olimpines vertybes. *Sporto mokslas*, 2(102), 77–83.
6. Butkutė, U. ir Židonienė, I. (2018). *Vaikų sveikata 2017 m.* Higienos institutas.
7. Davidov, H. (2021). The development of Olympic education programs: towards Olympic games. *Diagoras: International Academic Journal on Olympic Studies*, 5, 59–60. Prieiga internetu: <https://www.diagorasjournal.com/index.php/diagoras/article/view/120/70>.
8. Emeljanovas, A., Šukys, S. ir Gruodytė-Ruočienė, R. (2022) Lietuvos vaikų ir jaunimo fizinio aktyvumo ataskaita. Prieiga internetu: [Lithuania-report-card-long-form-2022.pdf](https://lithuania-report-card-long-form-2022.pdf) (activehealthykids.org).
9. Galan, Y., Perederiy, V. ir Beshlei, O. (2021) *Olympic Education – Part 1. Theoretical and methodological principles of current Olympic education*. Lambert Academic Publishing, p. 6, 39. Prieiga internetu: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5841/978-620-4-18374-9.pdf?sequence=1&isAllowed>.
10. International Olympic Committee. (2021). *Olympic Charter*. Lausanne, CH: Printing by DidWeDo S.à r.l.

11. Jusienė, R., Baukienė, E., Breidokienė, R., Laurinaitytė, I., Lisauskienė, L., Praninskienė, R. ir Urbonas, V. (2022). *Ilgalaikis ekranų poveikis vaikų fizinei ir psichikos sveikatai: mokslinio projekto ataskaita*. Valstybinis visuomenės sveikatos stiprinimo fondas. Prieiga internetu: https://d3b12986f92245fa8f8be26388f8d7ab6.usrfiles.com/ugd/d3b129_3c547ac0e62e49678b413a750b8bd5b2.pdf.
12. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
13. Kaškevičiūtė, I. ir Šarkauskienė, A. (2018). Jaunųjų paauglių olimpinė vertybių interiorizacija. *Sporto mokslas*, 91(1), 61–66.
14. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas dėl *Ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo*. (2023). Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/76bb8f404b5911ee8185e4f3ad07094a?jfwid=f5arm3g7r>.
15. Lietuvoje pradėti įgyvendinti unikalaus fizinio raštingumo modelio mokymai. (2021). *LTOK informacija*. Prieiga internetu: <https://www.ltok.lt/lietuvoje-pradeti-igyvendinti-unikalaus-fizinio-rastingumo-modeliomokymai>.
16. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2022). *Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2022. Įtraukusis ugdymas*. Nacionalinė švietimo agentūra.
17. Martišauskienė, E. ir Vaičekauskienė, S. (2015). Vertybės bendrojo ugdymo mokykloje: Pedagogų požiūris. *Pedagogika*, 118(2), 127–144. <https://doi.org/10.15823/p.2015.010>
18. Motiejūnaitė, R. (2016). The attitude of Lithuanian students towards the values of Olympism. *Sporto mokslas*, 86(4), 73–80.
19. Olimpinis kultūros ir paveldo fondas. (2017). *Olimpinių vertybių ugdymo pagrindai*. Lozana: Šveicarija.
20. Poteliūnienė, S. ir Žilionytė, V. (2012). Olimpinio ugdymo programos taikymo Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose raiška: mokytojų požiūris. *Sporto mokslas*, 1(71), 26–32.
21. *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*. (2022). Prieiga internetu: <https://smsm.lrv.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimas-priesmokyklinis-ugdymas/priesmokyklinio-ugdymo-programa>.
22. Rychtecky, A. (2017). Czech Republic teaching Olympic education and education through sport (p. 147–161). In *Olympic Education*. An International Review.
23. Šileikytė, D. (2023). Pradinis ugdymas XXI amžiuje: nuo teorinių prielaidų link gerosios patirties. In *Švietimo naujienos*. Prieiga internetu: <https://www.svietimonaujienos.lt/pradinis-ugdymas-xxi-amziuje-nuo-teoriniu-prielaidu-link-gerosios-patirties>.
24. Tarptautinis olimpinis komitetas. (2017). *Olimpinių vertybių ugdymo pagrindai*. Lozana: Šveicarija.
25. Tucker, P., Bruijns, B. A., Adamo, K. B., Burke, S. M., Carson, V., Heydon, R., ..., Vanderloo, L. M. (2022). Training Pre-Service Early Childhood Educators in Physical Activity (TEACH): Protocol for a Quasi-Experimental Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(7), 3890. <https://doi.org/10.3390/ijerph19073890>
26. Žaltauskė, V. (2017). *Lietuvos 7–8 metų vaikų fizinis aktyvumas ir jo sąsajos su individualiais, šeimos ir mokyklos aplinkos veiksniais*. Kaunas
27. Сосуновский, В. С., Шилько, В. Г. и Загревская, А. И. (2022). Система олимпийского образования дошкольников, школьников и студентов. Томский государственный университет.
28. Столяров, В. И. (2009, 10 февраля). Актуальные проблемы теории и практики олимпийского образования детей и молодёжи. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. Prieiga internetu: <http://sportfiction.ru/articles/aktualnye-problemy-teorii-i-praktiki-olimpiyskogo-obrazovaniya-detey-i-molodyezhi>.

INTEGRATION OF THE OLYMPIC VALUES EDUCATION PROGRAMME INTO THE EDUCATION PROCESS OF PRE-SCHOOL CHILDREN

Justyna Rożanowska¹, Vilija Gerasimovičienė²

Vilnius College¹, Lithuania; Mykolas Romeris University², Lithuania

SUMMARY

The documents of the Lithuanian Ministry of Education, Science and Sport (2022) emphasise the importance of creating a sustainable and meaningful future for society, starting from a young age. This is used to develop independent, engaged and responsible members of society who can ensure the sustainable implementation of economic and social goals. Therefore, it seeks to make the education process more attractive and inclusive, in order to develop physically literate, active individuals who make the most of their abilities. There is scientific evidence that physical activity contributes to normal growth and development in children, which is important for a person's social and emotional well-being (Tucker et al., 2022). In today's educational environment, education based on Olympic values, which promotes lifelong physical activity, sociable social behaviour and respect for others, is becoming relevant to achieve this goal (International Olympic Committee, 2017).

The aim of this study was to identify the facilitating and hindering factors for the integration of the Olympic Values Curriculum into the educational process of pre-school children. The study involved 104 Lithuanian pre-

school teachers integrating the Olympic Values Education programme (OVEP). A questionnaire survey method was used for the quantitative research. Statistical analysis of the data showed that the onset of OVEP integration varies between years 2 and 6. 43% of teachers integrate OVEP in pre-primary education between the ages of 2 and 4, 32% between the ages of 1 and 1–25% between the ages of 5 and 6. Those looking for ways to make educational activities more integrated are mainly pre-school teachers (46%) and physical education teachers (35%). Although 56% of teachers revealed a lack of peer support and 25% of respondents identified a lack of time, they plan to integrate the programme in the future. To date, integration of the programme in pre-primary education has taken place in physical activity events (31.7%), physical education classes (28.7%), co-curricular activities (16.8%), and community celebrations (12%). 32% of teachers emphasise the Olympic core values (development, respect, friendship) to children, usually several times a week during physical education classes. Once a month, the Olympic core values are emphasised when physical activity/sport events are scheduled at the institution level (32%). In addition to initiating PE activities in their classes, PE teachers are also responsible for the implementation of PE (41%). 30% of head teachers or deputy head teachers coordinate, and 14% of pre-primary teachers integrate the implementation of PE in the activities of their institutions. Therefore, it can be said that the majority of Lithuanian teachers are integrating OVEP quite successfully (68%).

Keywords: olympic education, olympic values, pre-school age, education.

Vilija Gerasimovičienė
Vilniaus kolegija, Mykolo Romerio universitetas
Žirmūnų g. 100, 09121 Vilnius
El. p. gerasivilija@gmail.com

Gauta 2023-09-29
Patvirtinta 2023-10-31